

Lesbrief LWEO

Werk en werkloosheid

havo 4

Hoofdstuk 1

Welvaart

Welvaart = de mate waarin de behoeften met de beschikbare middelen kunnen worden bevredigd

Middelen

- Geld
- Tijd

Economisch dilemma

- Veel werken is meer geld, maar weinig vrije tijd
- Weinig werken is minder geld, maar veel vrije tijd

Hoofdstuk 1

Welvaart

Deeltijdwerk / parttime = minder werken dan voltijd / fulltime

Waarom werken Nederlanders veel in deeltijd in vergelijking met het buitenland:

- Meer mogelijkheden
- Grote voorkeur voor vrije tijd i.p.v. werken
- Verdelen van zorgtaken (kinderen huishouden etc.)

Arbeidsjaar = een volledige baan (voltijd / fulltime)

Arbeidsvolume = werkgelegenheid in arbeidsjaren

$$p/a\text{-ratio} = \frac{\text{werkgelegenheid in personen}}{\text{werkgelegenheid in arbeidsjaren}}$$

$$\text{Participatiegraad: } \frac{\text{Beroepsbevolking}}{\text{Beroepsgeschikte Bevolking}} \times 100\%$$

Hoofdstuk 1

Welvaart

Beroepsgeschikt bevolking = potentiële beroepsbevolking

Hoofdstuk 2

Pensioen

Inkomen bij na pensioengerechtigde leeftijd (67+ jaar)

- Loon = als men doorwerkt
- AOW = uitkering van de overheid (omslagstelsel)
- Pensioen = uitkering uit eigen pensioenopbouw (kapitaaldeckingsstelsel)

Vergrijzing = percentage pensioengerechtigde is in verhouding tot de bevolking groot. Kosten die toenemen bij vergrijzing:

- AOW uitkeringen = meer uitkeringen
- Zorgkosten = ouderen maken meer gebruik van de zorg

Hoofdstuk 2

Arbeidsproductiviteit / inkomen

Arbeidsproductiviteit	= productie per werknemer per tijdseenheid
• Innovatie	= gebruik van nieuwe technieken
• Ontwikkeling	= personeel opleiden
• Organisatie	= specialisatie (productieproces opdelen)
Netto inkomen	= besteedbaar inkomen
Nationaal product	= de waarde van alle productie in een land
Nationaal inkomen	= de waarde van alle inkomens in een land
Waarde nationaal product	= waarde nationaal inkomen

Hoofdstuk 2

$$i/a\text{-ratio} = \frac{\text{aantal inactieven}}{\text{aantal actieven}}$$

i/a ratio

- Actieven = werkende mensen die belastingen en premies betalen
- Inactieven = niet werkende mensen die uitkeringen ontvangen

Nadelig gevolg van een scheef i/a ratio

- Belasting en premies van actieven moet omhoog → netto inkomsten omlaag
- Uitkering van de inactieven omlaag → netto inkomen omlaag

Oplossing voor scheef i/a ratio

- Vergroten productie per werkende
 - Actieven meer uren per jaar te laten werken → nationaal product / inkomen stijgt
 - Arbeidsproductiviteit te verhogen → nationaal product / inkomen stijgt
- Verhogen arbeidsparticipatie
 - Pensioengerechtigde leeftijd verhogen → meer ouderen werken
 - Verlagen hoogte van uitkeringen → meer inactieven zullen gaan werken
 - Verbetering kinderopvang → meer ouders gaan werken

Hoofdstuk 3

Arbeidsovereenkomst = afspraken tussen werkgever en werknemer

- Afspraken

- Primaire = afspraken over loon en normale werktijd
- Secundaire = overige afspraken

- Niveau

- Individueel = tussen één werkgever en één werknemer
- Collectief (CAO) = tussen werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties per bedrijfstak

CAO = Collectieve Arbeidsovereenkomst, wordt algemeen bindend verklaard door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)

Vakbonden = werknemersorganisaties (werknemersbonden)

Organisatiegraad = het percentage werknemers dat is aangesloten bij een vakbond

Hoofdstuk 3

Gevangenendilemma

Meeliftgedrag / freeriders = gratis profiteren van inspanningen van anderen

Collectieve dwang = verplichting om lid te zijn van een vakbond

De beste reactie van H&M:

- Als Shoeby geen uitverkoop houdt, kan ik het beste wél een uitverkoop houden: € 7.000 is beter dan € 5.000
- Als Shoeby wél uitverkoop houdt, kan ik het beste óók uitverkoop houden: € 4.000 is beter dan € 2.000
- De **dominante strategie** van H&M is wel uitverkoop houden, want dan behaal je de maximale winst van € 7.000

Winst (× 1.000 euro)		Shoeby	
		geen uitverkoop	wel uitverkoop
H&M	geen uitverkoop	5.000 ; 5.000	2.000 ; 7.000
	wel uitverkoop	7.000 ; 2.000	4.000 ; 4.000

Hoofdstuk 3

Prijscompensatie

= loonstijging die gelijk is aan de procentuele prijsstijging, hierdoor blijft de koopkracht gelijk

Initiële loonstijging

= loonstijging bovenop de prijscompensatie, waardoor de koopkracht stijgt

Incidentele loonstijging

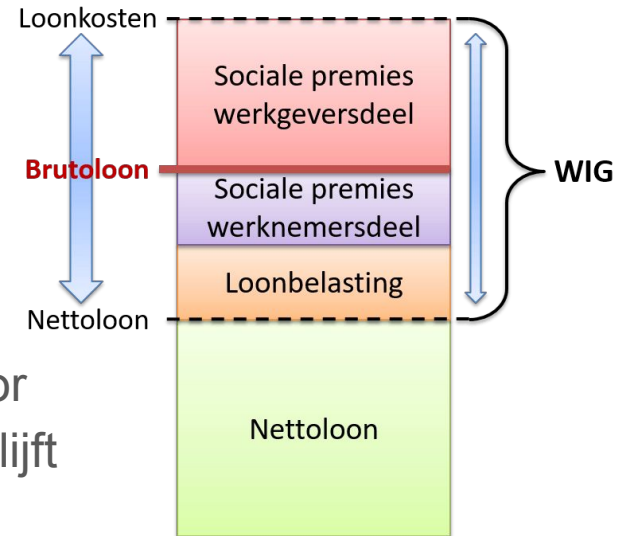
= individuele loonstijging i.v.m. promotie, overwerk of aantal dienstjaren

Loon

- Werkgever = kosten
- Werknemer = inkomen

Loonruimte

= ruimte voor loonstijging, waardoor de verhouding winst/loon gelijk blijft

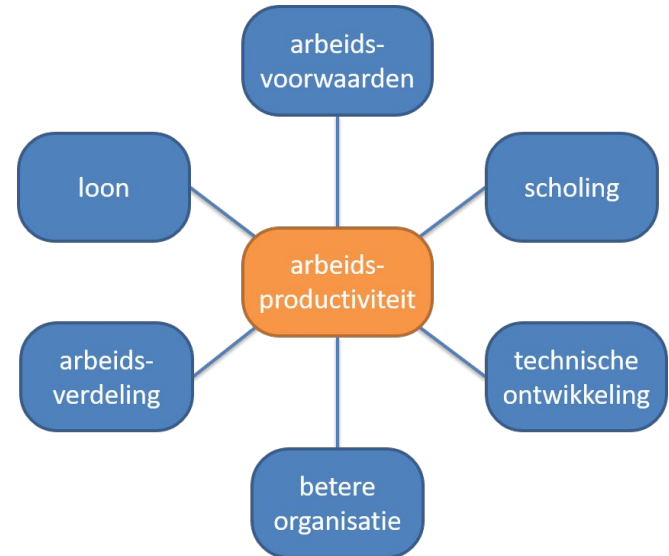

Hoofdstuk 3

Arbeidsproductiviteit = de productie per werknemer per tijdseenheid

$$\text{Indexcijfer loonkosten per product} = \frac{\text{indexcijfer loonkosten per werknemer}}{\text{indexcijfer arbeidsproductiviteit}} \times 100$$

$$\text{loonkosten per product} = \frac{\text{loonkosten per werknemer}}{\text{arbeidsproductiviteit}}$$

Hoofdstuk 3

Verschillen in beloning

- Arbeidsmarkt (vraag & aanbod)
- Macht (onderhandelingen van vakbonden met werkgeversorganisaties)
- Overheidsinvloed (regels en wetgeving)
- Opleidingsniveau
- Talent
- Risico

Menselijk kapitaal = human capital, kennis en vaardigheden waarover werknemers bezitten

Verzonken kosten = kosten die als ze eenmaal zijn gemaakt niet meer kunnen worden terugverdiend als een activiteit wordt gestaakt

Berovingsprobleem = hold-upprobleem, werknemer speelt werkgever uit

Hoofdstuk 4

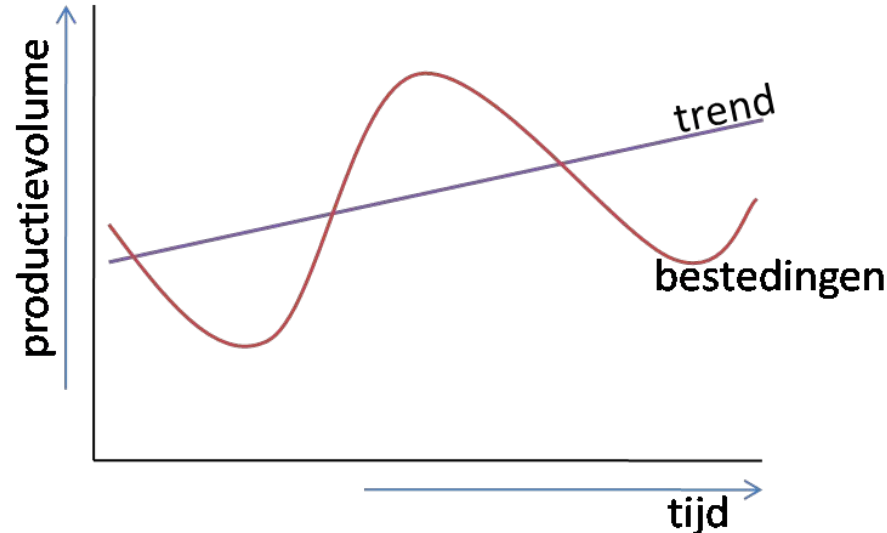
Conjunctuur

Hoogconjunctuur

= de economie groeit sterker dan gemiddeld - meer banen gecreëerd dan vernietigd

Laagconjunctuur

= de economie groeit minder sterk dan gemiddeld - meer banen vernietigd dan gecreëerd

Hoofdstuk 4

Arbeidsmarktflexibiliteit = snelheid waarmee vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zich aan elkaar aanpassen

Verstoring arbeidsmarkt:

- Heterogeen product
- Sociale zekerheid
- Ontslagbescherming

Aard van het product

- Homogeen product = als vragers de producten van de verschillende aanbieders als identiek beschouwen
- Heterogeen product = als vragers de producten van de verschillende aanbieders als verschillend beschouwen

Hoofdstuk 4

EPL-index = geeft de mate van ontslagbescherming weer (0 - 4)

Flexibele arbeidsmarkt = vraag en aanbod reageren snel op elkaar, minder inefficiëntie

Inefficiëntie = minder werkloosheidsuitkeringen en een snellere opvulling van vacatures

Vacature = een baan waarvoor nog personeel gezocht wordt

○

Hoofdstuk 4

Ontslagrecht

- Voorstanders
 - Besparen op personeel
 - Investeren in kennis van personeel
 - Minder personeelsverloop (minder kosten werving en selectie)
 - Betrokkenheid personeel
- Tegenstanders
 - Bedrijven zullen minder personeel aannemen
 - Bedrijven zullen aarzelen om personeel in vaste dienst aan te nemen i.v.m. hoge kosten van ontslag

Hoofdstuk 4

Werknemers

- Vaste baan
 - Eigenschap
 - Contract voor onbepaalde tijd
 - Risico
 - ligt bij werkgever, werknemer is verzekerd van arbeid en inkomen
- Geen vaste baan (flexwerkers)
 - Eigenschap
 - Contract voor bepaalde tijd (tijdelijk)
 - Uitzendkrachten
 - Freelancers
 - Oproepkrachten
 - ZZP'ers
 - Risico
 - ligt bij werknemer, werkgever betaald alleen loon als er voldoende werk is

Hoofdstuk 4

Compensatie flexwerkers = voor het dragen van risico worden zij extra beloont voor inkomensverlies bij ontslag of ziekte en pensioen

- Lage compensatie = als aanbod (flexwerkers) groter is dan vraag
- Hoge compensatie = als aanbod (flexwerkers) kleiner is dan vraag

Marktfalen = de markt werkt niet perfect

- Flexwerkers krijgen i.p.v. compensatie een boete (lager loon)
- Asymmetrische informatie tussen werknemer en werkgever

Hoofdstuk 4

Tweedeling op de arbeidsmarkt

- **Insiders** = mensen met vaste contracten
 - Relatief hoog salaris
 - Goed secundaire arbeidsvoorwaarden
 - Ruime opleidingsmogelijkheden
 - Goede promotiemogelijkheden
- **Outsiders** = mensen met flexibele contracten
 - Relatief laag salaris
 - Geen of geen goede arbeidsvoorwaarden
 - Geen of minder opleidingsmogelijkheden
 - Geen of minder promotiemogelijkheden

Hoofdstuk 4

Tegengaan van tweedeling op arbeidsmarkt

- Versobering ontslagrecht (voor mensen met vast contract)
 - Wet Werk en Zekerheid = zowel ontslagbescherming als de werkloosheidsuitkering (WW) is aangepast
- Rechtspositie verbeteren (voor flexwerkers)
 - Eerder aanspraak op vaste benoeming
 - Recht op ontslagvergoeding
 - Werkgevers betalen voor arbeidsongeschikte of zieke werknemers

Hoofdstuk 5

$$\text{werkloosheidspercentage} = \frac{\text{werkloosheid in personen}}{\text{beroepsbevolking}} \times 100\%$$

CBS = Centraal Bureau voor de Statistiek, overheidsinstelling

Werkloos

- Tussen de 15 jaar en de pensioengerechtigde leeftijd
- Minder dan 1 uur per week werkt
- Actief op zoek bent naar betaald werk voor 1 uur of meer
- Direct beschikbaar

Werkloosheidsuitkering (WW)

- Aanvragen bij UWV-WERKbedrijf
- Actief op zoek zijn naar werk
- Hoogte en duur van de uitkering zijn afhankelijk van arbeidsverleden

Hoofdstuk 5

Soorten werkloosheid

- Conjuncturele werkloosheid = uitval aan de vraagzijde van de economie door afname van bestedingen. Er ontstaat laagconjunctuur
- Natuurlijke werkloosheid
 - Structurele werkloosheid = uitval aan de aanbodzijde van de economie, doordat bedrijven hun productieproces aanpassen
 - Frictiwerkloosheid = gedurende het zoekproces naar een baan

Arbeidsmarkt = totale vraag (werkgelegenheid) en aanbod (beroepsbevolking) van arbeid

- Ruime = meer aanbod dan vraag
- Krappe = meer vraag dan aanbod

Hoofdstuk 5

Loonstarheid	= lonen passen zich niet snel aan veranderingen op de arbeidsmarkt
Loonflexibiliteit	= de mate waarin de lonen zich aanpassen aan veranderingen op de arbeidsmarkt
Evenwichtsloon	= loon waarbij de vraag naar arbeid gelijk is aan het aanbod van arbeid
Internationale-concurrentiepositie	= de strijd tussen twee of meer landen om bedrijven in hun land te laten produceren
Arbeidsmobiliteit	= de mate waarin mensen bereid zijn te veranderen van werkgever, beroep of regio op de arbeidsmarkt

Hoofdstuk 5

Werkgelegenheid

- Verandering van...
 - Creatie = door groeiende of startende bedrijven
 - Destructie = door krimpende of failliet gaande bedrijven
- Invloed op...
 - Concurrentie (binnenland of internationaal)
 - Technologische ontwikkelingen
 - Politieke beslissingen
 - Globalisering

Overheidsmaatregelen tegen natuurlijke werkloosheid

- Arbeidsbemiddeling = werkgevers en werklozen samenbrengen
- Loonsubsidie = voor werkgevers aantrekkelijk maken om werklozen aan te nemen
- Scholingstrajecten = kansen op de arbeidsmarkt vergroten voor werklozen
- Flexibilisering = zodat bedrijven eerder werknemers aannemen

Hoofdstuk 5

Marktvormen

- Vrijemarkt = het marktmechanisme (vraag & aanbod) zorgt voor evenwicht
 - Vraag groter dan aanbod van arbeid = loon stijgt
 - Aanbod groter dan vraag naar arbeid = loon daalt

John Maynard Keynes = Britse econoom (1883 - 1946)

- Marktmechanisme leidt niet tot evenwicht in praktijk
- Vicieuze cirkel van vraaguitval en lagere productie leidt tot werkloosheid
- Koopkracht en bestedingen moeten hersteld worden door uitkeringen, verlaging van belastingen en overheidsprojecten

